

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР

**НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН
2024 ОНЫ ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН
ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА**

УЛААНБААТАР ХОТ

2023 ОН

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН 2024 ОНЫ ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улсын Засгийн газар Шинэ сэргэлтийн бодлогын хүрээнд эдийн засгийн өсөлтийг эрчимжүүлэх, төлбөрийн тэнцлийн алдагдлыг бууруулах, гадаад валютын нөөцийг нэмэгдүүлэх, үнийн өсөлтийг хязгаарлаж иргэдийн бодит орлогыг хамгаалах, төрийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулахад чиглэсэн бодлого, арга хэмжээг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж байна.

Нийгмийн даатгалын сангийн 2023 оны төсвийн тодотголоор тэтгэврийн зөрүүг арилгаж, өндөр настны болон халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмжийг үнийн өсөлттэй уялдуулан нэмэгдүүлсэн нь 2023 онд иргэдийн бодит орлого өсөхөд нөлөөлсөн.

Улсын Их Хурлын чуулганы 2023 оны 7 дугаар сарын 7-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар Нийгмийн даатгалын багц хуулийн шинэчилсэн найруулгыг баталсан. Тус хуулийн шинэчлэлээр нийгмийн даатгалын сангийн хөрөнгийг санхүүгийн эргэлтэд оруулах, ахмадын орлогыг хамгаалах зорилгоор тэтгэврийг дундаж цалингийн өөрчлөлт, инфляцын түвшинтэй уялдан жил бүр тогтмол нэмэгдүүлэх, тэтгэврийн зөрүү арилгах итгэлцүүр хэрэглэх, даатгуулагчдад үзүүлэх тэтгэвэр, тэтгэмжийн хүртээмжийг сайжруулах, залуу малчдыг дэмжиж нийгмийн даатгалын сангийн өгөөжийг нэмэгдүүлэх бодлогыг тодорхойлсон. Ингэснээр нийгмийн даатгалын тэтгэвэр, тэтгэмжийг жил бүр үнийн өсөлттэй уялдуулан нэмэгдүүлж байх тогтолцоо бүрдэж байна.

Нийгмийн даатгалын сангийн 2024 оны төсөвт нийт шимтгэлийн орлогын хэмжээг 4,469.6 тэрбум төгрөг, нийт зарлагын хэмжээг 5,145.5 тэрбум төгрөг байхаар төсөвлөлөө. Улсын төсвөөс тэтгэврийн даатгалын сангийн 1995 оноос өмнө тэтгэвэр тогтоолгосон иргэдийн тэтгэвэр, цэргийн албан хаагчдын тэтгэвэр, Зарим иргэний тэтгэврийн хэмжээг нэмэгдүүлэх тухай хууль, тэтгэврийн нөөц сангийн мөнгөжүүлэх арга хэмжээнд нийт 1,134.0 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт олгохоор тооцлоо.

Тэтгэврийн сангийн нийт алдагдал 998.7 тэрбум төгрөг байгаа нь өмнөх онтой харьцуулахад 246.4 тэрбум төгрөг буюу 32.8 хувиар нэмэгдсэн. Шалтгаан нь нийгмийн даатгалын сангаас тэтгэвэр, тэтгэмж авагч даатгуулагчдын тооны өсөлт, Улсын Их Хурлын 7 дугаар сарын 7-ны өдрийн чуулганаар батлагдсан Нийгмийн даатгалын багц хуулиудын өөрчлөлт,

тэтгэврийн хэмжээг нэмэгдүүлсэн 2023 оны төсвийн тодотголын нөлөөлөл болон 2024 оны 4 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс 10 хувиар нэмэгдүүлэх төлөвлөгөөтэй холбоотой.

Тэтгэмжийн даатгалын сан, үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчний даатгалын сан, ажилгүйдлийн даатгалын сан зэрэг бусад сангуудын тэнцэл нийт 390.0 тэрбум төгрөгийн ашигтай гарч хуримтлагдахаар байна.

--- оОо ---

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН 2024 ОНЫ ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

Нийгмийн даатгалын сангийн 2024 оны төсвийн тухай хуулийн төсөл нь 2 бүлэг, 6 зүйлтэй бөгөөд нэгдүгээр бүлэгт Нийгмийн даатгалын сангийн хуулийн зорилтыг тусгасан бол хоёрдугаар бүлэгт Нийгмийн даатгалын сангийн 2024 оны төвлөрүүлэх орлогын хэмжээ, зарцуулах зарлагын хэмжээ, эргэн төлөх төлбөрийн хэмжээ болон нийгмийн даатгалын сангийн чөлөөт үлдэгдлээс үнэт цаас худалдан авахад зарцуулах хөрөнгийн доод хэмжээг тус тус тусгагдсан.

Нийгмийн даатгалын сан

Монгол Улсын Засгийн газар Шинэ сэргэлтийн бодлогын хүрээнд эдийн засгийн өсөлтийг эрчимжүүлэх, төлбөрийн тэнцлийн алдагдлыг бууруулах, гадаад валютын нөөцийг нэмэгдүүлэх, үнийн өсөлтийг хязгаарлаж иргэдийн бодит орлогыг хамгаалах, төрийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулахад чиглэсэн бодлого, арга хэмжээг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж байна.

Нийгмийн даатгалын сангийн 2023 оны төсвийн тодотголоор тэтгэврийн зөрүүг арилгаж, өндөр настны болон халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмжийг үнийн өсөлттэй уялдуулан нэмэгдүүлсэн нь 2023 онд иргэдийн бодит орлого өсөхөд нөлөөлсөн.

Улсын Их Хурлын чуулганы 2023 оны 7 дугаар сарын 7-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар Нийгмийн даатгалын багц хуулийн шинэчилсэн найруулгыг баталсан. Тус хуулийн шинэчлэлээр нийгмийн даатгалын сангийн хөрөнгийг санхүүгийн эргэлтэд оруулах, ахмадын орлогыг хамгаалах зорилгоор тэтгэврийг дундаж цалингийн өөрчлөлт, инфляцын түвшинтэй уялдан жил бүр тогтмол нэмэгдүүлэх, тэтгэврийн зөрүү арилгах итгэлцүүр хэрэглэх, даатгуулагчдад үзүүлэх тэтгэвэр, тэтгэмжийн хүртээмжийг сайжруулах, залуу малчдыг дэмжиж нийгмийн даатгалын сангийн өгөөжийг нэмэгдүүлэх бодлогыг тодорхойлсон. Ингэснээр нийгмийн даатгалын тэтгэвэр, тэтгэмжийг жил бүр үнийн өсөлттэй уялдуулан нэмэгдүүлж байх тогтолцоо бүрдэж байна.

Нийгмийн даатгалын сангийн 2024 оны төсөвт нийт шимтгэлийн орлогын хэмжээг 4,469.6 тэрбум төгрөг, нийт зарлагын хэмжээг 5,145.5 тэрбум төгрөг байхаар төсөвлөлөө. Улсын төсвөөс тэтгэврийн даатгалын сангийн 1995 оноос өмнө тэтгэвэр тогтоолгосон иргэдийн тэтгэвэр, цэргийн албан хаагчдын тэтгэвэр, Зарим иргэний тэтгэврийн хэмжээг нэмэгдүүлэх

тухай хууль, тэтгэврийн нөөц сангийн мөнгөжүүлэх арга хэмжээнд нийт 1,134.0 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт олгохоор тооцлоо.

Тэтгэврийн сангийн нийт алдагдал 998.7 тэрбум төгрөг байгаа нь өмнөх онтой харьцуулахад 246.4 тэрбум төгрөг буюу 32.8 хувиар нэмэгдсэн. Шалтгаан нь нийгмийн даатгалын сангаас тэтгэвэр, тэтгэмж авагч даатгуулагчдын тооны өсөлт, Улсын Их Хурлын 7 дугаар сарын 7-ны өдрийн чуулганаар батлагдсан Нийгмийн даатгалын багц хуулиудын өөрчлөлт, тэтгэврийн хэмжээг нэмэгдүүлсэн 2023 оны төсвийн тодотголын нөлөөлөл болон 2024 оны 4 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс 10 хувиар нэмэгдүүлэх төлөвлөгөөтэй холбоотой.

Тэтгэмжийн даатгалын сан, үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчний даатгалын сан, ажилгүйдлийн даатгалын сан зэрэг бусад сангуудын тэнцэл нийт 390.0 тэрбум төгрөгийн ашигтай гарч хуримтлагдахаар байна.

Хүснэгт 1. Нийгмийн даатгалын сангийн орлого, зарлага /тэрбум Т/

Үзүүлэлт	2023	2024 Төсөл
ОРЛОГО	3,400.8	4,438.8
1 Шимтгэлийн орлого	3,391.8	4,436.3
2 Бусад орлого	9.0	33.3
ЗАРЛАГА	4,152.7	5,145.5
1 Тэтгэврийн даатгалын сан	3,728.5	4,690.1
2 Тэтгэмжийн даатгалын сан	230.0	267.5
3 ҮОМШО-ний даатгалын сан	45.2	62.5
4 Ажилгүйдлийн даатгалын сан	80.3	125.4
5 Даатгуулагчид буцаан олгох нийгмийн даатгалын шимтгэлийн зардал	21.6	-
6 Үйл ажиллагааны зардал	47.1	-
Капитал банкнаас авах авлага	-68.4	67.2
Улсын төсвөөс олгох татаас	774.4	1,134.0

Нийгмийн даатгалын сангийн орлого

Нийгмийн даатгалын сангийн нийт орлого 4,469.6 тэрбум төгрөгөөр төлөвлөсөн нь 2023 онтой харьцуулахад 1,068.8 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж байна. Ирэх онд сангийн орлогыг Нийгмийн даатгалын багц хуулиудын хэрэгжилтийг хангах, нийгмийн даатгалын хамрах хүрээ нэмэгдэх, хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээ нэмэгдэх, төрийн албан хаагчдын цалинг нэмэгдүүлэх, ажиллагсдын дундаж цалин хөлс өсөх, чөлөөт үлдэгдлийг хадгалуулсны хүүгийн орлого зэрэг төлөвлөлтөд үндэслэн тооцлоо.

Сангийн орлогыг дараах байдлаар төсөвлөв: Үүнд:

1. Ажил олгогчийн төлөх шимтгэлийн орлого 2,315.2 тэрбум төгрөг;
2. Ажилтны төлөх шимтгэлийн орлого 1,833.5 тэрбум төгрөг;
3. Сайн дурын даатгуулагчийн төлөх шимтгэлийн орлого 258.5 тэрбум төгрөг;
4. Бусад шимтгэлийн орлого 29.0 тэрбум төгрөг;
5. Бусад орлого 33.3 тэрбум төгрөг байхаар тус тус тооцоолж тусгалаа.

Нийгмийн даатгалын сангийн зарлага

Энэ оны 7 дугаар сараас эхлэн нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн хэмжээг үнийн өсөлттэй уялдуулан нэмэгдүүлсэн. Нийгмийн даатгалаас тэтгэвэр авах эрх үүсээгүй хүнд олгох халамжийн тэтгэвэр болон байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд олгодог тэтгэмж тус бүр 288.0 мянган төгрөг байгааг нэгэн адил 325.0 мянган төгрөгт, нийгмийн халамжийн асаргааны тэтгэмж 84.5 мянган төгрөг байгааг 275.0 мянган төгрөгт, байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдээ асарч байгаа эцэг, эхэд олгох тэтгэмж 123.1 мянган төгрөг байгааг 275.0 мянган төгрөгт хүргэж тус тус нэмэгдүүлсэн. Энэхүү арга хэмжээнд давхардсан тоогоор нийт 144.4 мянган хүн хамрагдсан байна.

Ирэх 2024 онд иргэдийн орлогыг хамгаалахад чиглэсэн багц арга хэмжээг үргэлжлүүлэх бодлого баримталж энэ хүрээнд цалин, тэтгэврийг эдийн засгийн өсөлт, инфляц, амьжиргааны түвшинтэй уялдуулан индексжүүлэх, түүнчлэн 2023 онд шинээр батлагдсан нийгмийн даатгал болон боловсролын багц хуулийн хэрэгжилтийг хангуулах арга хэмжээг санхүүжүүлэхээр төлөвлөж байна.

Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр болон нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд олгодог тэтгэмж, нийгмийн халамжийн асаргааны тэтгэмж, байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдээ асарч байгаа эцэг, эхэд олгох тэтгэмжийн хэмжээг үнийн өсөлттэй уялдуулан 2024 оны 4 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн 10.0 хувиар нэмэгдүүлэхээр тооцлоо. Энэхүү арга хэмжээнд 516.8 мянган тэтгэвэр авагч, давхардсан тоогоор нийт 146.9 мянган нийгмийн халамжийн дэмжлэг туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай хүн хамрагдана.

Нийгмийн даатгалын сангийн нийт зарлага 5,145.5 тэрбум төгрөгөөр төлөвлөсөн нь 2023 онтой харьцуулахад 992.8 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж байна. Иргэдийн тэтгэвэр, тэтгэмжид зарцуулах хөрөнгийг нэмэгдүүлэхдээ

тэтгэвэр авагчдын тооны өсөлт, 2023 онд хийгдсэн төсвийн тодотголын арга хэмжээг үргэлжлүүлэх, Нийгмийн даатгалын багц хуулиудын хэрэгжилтийг хангах, тэтгэврийн хэмжээг 2024 оны 4 дүгээр сараас 10 хувиар нэмэгдүүлэх зэрэг нөлөөллийг тооцлоо. Үүнээс тэтгэврийн даатгалын сан 4,690.3 тэрбум төгрөг, тэтгэмжийн даатгалын сан 267.5 тэрбум төгрөг, ажилгүйдлийн даатгалын сан 125.4 тэрбум төгрөг, ҮОМШӨ-ний даатгалын сан 62.5 тэрбум төгрөг байна.

2024 онд Нийгмийн даатгалын санд төрөөс олгох дэмжлэгийг 1,134.0 тэрбум төгрөг байхаар тооцов.

Хүснэгт 2. Улсын төсвийн татаас /тэрбум Т/

Арга хэмжээ	2020	2021	2022	2023	2024
Улсын төсвийн татаас	399.4	593.9	920.8	774.4	1,134.0
Үүнээс:					
Цэргийн тэтгэвэр	155.9	173.3	212.6	289.1	388.3
Зарим иргэний тэтгэврийн хэмжээг нэмэгдүүлэх тухай хууль	-	21.0	20.1	19.1	18.1
1995 оноос өмнөх	211.7	253.9	298.2	322.8	338.2
Тэтгэврийн нооц сан					389.4
НДШ 50 хувь буцаалт			150.8	21.6	-
НДС-н алдагдалд	31.8	166.7	259.2		

Нийгмийн даатгалын сангийн Капитал банкнаас авах 67.2 тэрбум төгрөгийн авлагыг тусгав.

--- оОо ---